

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Матеріали міжнародного круглого столу «Актуальні проблеми екологічного права» 22-23 квітня 2010 року. –Д: Національний гірничий університет, 2010.-Ч.1. – С. 75-82.

Коросташова І.М.

ВИДИ ПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ І КЛАСИФІКАЦІЯ

Світова спільнота проявляє велику стурбованість стосовно тенденції зростання випадків порушень прав інтелектуальної власності. Сьогодні, проблема використання чужої інтелектуальної власності й зневажливого ставлення до неї стає все більш гострою, оскільки, отримання прибутків таким шляхом є більшим ніж від торгівлі наркотиками та зброєю, скоєння порушень у сфері інтелектуальної власності. При цьому, санкції що можуть застосовуватись до порушників прав інтелектуальної власності є простішим і не безпечнішим. Слід сказати, що поширення контрафактної та піратської продукції завдає шкоди, як правовласникам об'єктів права інтелектуальної власності, виробників та продавців оригінальних товарів, які несуть не тільки фінансові збитки а потерпають також і від втрати їх репутації виробників, а й національним інтересам, оскільки веде не тільки до втрати країною інвестиційної привабливості, а також і до втрати бюджетних коштів та робочих місць, що у свою чергу підриває стабільність економічного розвитку. Особливо гостро це явище проявило себе у період світової економічної кризи, яка ще не відступила. І така ситуація стала можливою в тому числі завдяки транснаціональній організованій злочинності.

Сьогодні, завдяки досягненням сучасної науки і техніки фактично будь-який товар можна підробити, але особливе занепокоєння викликає підробка таких товарів, як, наприклад, фармацевтичних препаратів та продуктів споживання, дитячих іграшок, запасних частин до автомобілів тощо. Значна їх кількість зроблена з використанням небезпечних, неперевіраних компонентів, що загрожує здоров'ю

та життю населення, а часом негативно впливає на навколишнє природне середовище.

Так, за статистичними даними 2006 року втрати тільки від торгівлі контрафактними та піратськими товарами у світі перевищили \$150 мільярдів [1, с. 20]. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) на Глобальному конгресі по боротьбі з контрафакцією і піратством, що був проведений 13 грудня 2009 року у Канкуні (Мексика), надала оновлені дані, згідно яких міжнародна торгівля контрафактними та піратськими товарами зросла з 200 млрд. дол. США в 2007 році до більш ніж 250 млрд. дол. США, що складає майже 2% обсягу світової торгівлі, що на думку створює загрозу глобальному економічному підйому [2].

Слід сказати, що порушення у сфері інтелектуальної власності характеризуються певною різноманітністю та неоднозначністю у використанні термінології, що стосується класифікації видів порушень у сфері інтелектуальної власності, серед яких: контрафакція, фальсифікація, піратство, плагіат.

Питання, що стосуються порушень у сфері інтелектуальної власності досліджують: Г. Андрошук, О. Білорус, О. Бутнік-Сіверський, Б. Губський, С. Довгий, В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко, В. Жаров, Ю. Капіца, П. Крайнев, О. Мельник, А. Пахаренко-Андерсон, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора, О. Святоцький, В. Сіденко, О. Тропіна, П.Цибульов, В. Чеботарьов, Т.Шневелева. Однак, деякі питання що стосуються розмежування вищевказаних понять та їх класифікації й сьогодні є не однозначними.

Так, автори практичного посібника «Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування, проводячи аналіз понять контрафакція та піратство на підставі «Положення про авторське право» від 22 квітня 1828 р. Російської імперії, норм Бернської конвенції від 9 вересня 1886 ВОІВ «Глосарію термінів з авторського права та суміжних прав» (Женева, 1981 р.) Видання «Азбука авторського права (М., 1982), підготовленому ЮНЕСКО, Регламенту Ради (ЄС) № 3295/94 від 22 грудня 1994р. та інших видань прийшли до висновку, що терміни «контрафакція» та «піратство» не мають чітко окресленого значення і здебільшого використовуються разом («контрафакція і піратство») для позначення як неправомірного використання об'єктів авторського і суміжних, так і торговельних марок [3, С. 64-750].

У Митному кодексі України, законодавець визначив поняття «контрафактні товари», як товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території призводить до порушення прав власника, що захищаються відповідно до чинного законодавства України за міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку [4, п.10 ст. 1].

Слово "контрафакція" в економічних енциклопедіях означає незаконне використання чужих прав. У Великому економічному словнику контрафакція (фр. contrefaçon — підробка) ведення справи під чужим ім'ям, незаконне використання чужого патента при виготовленні та продажу товарів, а також незаконне розміщення на своєму товарному знаку зображень, які запозичені із знаків популярних товарів та фірм з метою недобросовісної конкуренції та введення покупців в оману [5].

У Новому тлумачному словнику української мови В. Яременко та О. Сліпущо, відсутнє визначення поняття «контрафакція» але можна знайти визначення слова «підробкляти», що означає виготовляти фальшиву подобу чого-небудь; фальшувати // Робити подібним до чого-небудь природного, вродженого [6, с.385, т.3]. Отже, слова підробка і фальшування (фальсифікація) є синонімами.

У свою чергу, поняття «фальсифікація» визначається, як - 1. Підроблення чого-небудь; // Погіршення з корисливою метою якості чого-небудь при збереженні зовнішнього вигляду. Фальсифікація вин (СУМ). 2. Умисне викривлення або неправильне тлумачення тих чи інших явищ, подій, фактів. 3. Підроблена річ, яку видають за справжню; підробка; // Замінник чого-небудь [6, с. 669, т. 4]. Слово "фальсифікація" – похідне від латинського falsifico, що використовують у двох значеннях: навмисне викривлення будь-чого; зміна (підробка) з корисною метою виду або якостей об'єктів.

Отже, слова підробка та фальсифікація в українській мові використовуються, як синоніми, а французьке слово contrefaçon (контрафакція) в перекладі також перекладається, як підробка. В той же час, слід сказати, що між поняттями підробка (фальсифікація) та контрафакція є суттєві відмінності, що полягають у сфері застосування цих понять, а саме, поняття фальсифікація використовується у декількох сферах діяльності, в той час, коли поняття контрафакція, застосовується тільки щодо порушень, що заподіюються у сфері інтелектуальної власності.

Фахівці виділяють декілька видів фальсифікації, а саме: асортиментна (підробка товарів шляхом зміни їх групової та/або видової та/або марочної приналежності, а також країни походження); видова (здійснюється шляхом підміни дорогого виду товару на більш дешевий вид – замітник); кваліметрична (підробка товару високої якості менш якісним); кількісна (обман покупців за допомогою обмірів, обважувань та обраховувань); вартісна (встановлення не обгрунтовано високих цін на підроблені товари); інформаційна (використання на маркуванні та у товаросупровідних і в тому числі експлуатаційних документах недостовірної інформації про ці товари), а також брендова або марочна фальсифікація, яка здійснюється за рахунок зміни найменування торговельної марки. В таких випадках частіше за все відбувається заміна «брендової» продукції на продукцію маловідомого виробника, який іноді навіть не має своєї торговельної марки. Слід сказати, що у випадку, якщо використана подібним чином торговельна марка у передбаченому законами України порядку зареєстрована в ДП «Український інституті промислової власності» (Укрпатент) або визнана в Україні добре відомою - такий вид фальсифікації треба відносити до контрафакції, оскільки такими діями порушуються в першу чергу права інтелектуальної власності.

Російський автор Нестеров А.В. визначає поняття контрафакція, як різновид фальсифікації, що являє собою умисне, з комерційною метою, протизаконне введення в комерційний обіг об'єктів інтелектуальної власності [7].

Отже, контрафакція є одним з видів фальсифікації товарів, тому поняття фальсифікація (підробка) та контрафакція співвідносяться одне з одним, як частина і ціле.

У свою чергу, можна виділити декілька видів контрафакції за наступними критеріями: за формою (недобросовісна конкуренція, наприклад, використання відомої торговельної марки із зміною деяких її елементів до ступеню змішування; фальсифікація товарів, наприклад, розміщення відомої торговельної марки на упаковці та товарі без будь-яких видових змін на підроблених товарах); за способом скоєння (введення споживачів в оману; паралельний (сірий імпорт)); за об'єктами інтелектуальної власності (які незаконно використовуються) права щодо яких порушуються (торговельні марки; промислові зразки; корисні моделі тощо) та ін.

Що ж стосується поняття «піратство», то в Новому українському словнику, слово «пірат» у переносному розумінні

визначається, як той, хто грабує, винищує і т. ін.; поводить себе, як розбійник; бандит, гангстер. [6, с. 408, т. 3]. Одже, це поняття не є синонімом таких понять, як - фальсифікація, підробка та контрафакція.

Піратство це дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди. Характерною ознакою цього поняття є те, що воно як правило, використовується стосовно порушень прав інтелектуальної власності, що здійснюються у сфері авторського права і суміжних прав.

Серед найбільш поширених видів піратства, можна виділяють: аудіопіратство (копіювання та розповсюдження копій музичних композицій, включаючи також продаж музичних альбомів як на аудіо-касетах, так і на компакт-дисках, а також розповсюдження музичних композицій з використанням комп'ютерної мережі); відеопіратство (розповсюдження копій фільмів або телепередач на дисках, касетах та шляхом копіювання через комп'ютерні мережі. Воно може здійснюватись як із ціллю отримання прибутку (продаж піратської продукції у магазинах, або з рук), так і без такої цілі (розповсюдження копій фільмів через локальні комп'ютерні мережі або Інтернет тощо); піратство програмного забезпечення (нелегальне копіювання та розповсюдження програмних продуктів на дисках та через комп'ютерні мережі, що включає також зняття (нейтралізацію) різноманітних програмних систем захисту); піратство комп'ютерних ігор (нелегальне поширення комп'ютерних ігор, що включає в себе здолавання обмежень, запрограмованих розробником гри); піратство літературних творів (діяльність електронних бібліотек, що надають доступ усім бажаючим до текстів літературних творів).

Слід сказати, що Генеральний директор Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) Каміл Ідріс зазначав, що терміни «контрафакція» та «піратство» визначаються і використовуються в різних контекстах. Як правило, «контрафакція» асоціюється з умисним порушенням прав на торговельні марки, а «піратство» - з умисним порушенням авторських прав [8].

Отже, поняття «контрафакція» та «піратство» фактично можна розмежувати на види порушень за критерієм віднесення порушених прав до різних інститутів інтелектуальної власності, а саме до

інституту патентного та відповідно до інституту авторського права і суміжних прав.

Що ж стосується поняття «плагіат», то у Новому словнику української мови, плагіат визначається, як привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання в своїх працях чужого твору без посилання на автора [6, с.417 т.3].

У Популярному енциклопедичному словнику зазначається, що плагіат (від лат. *plagio* – викрадаю), нависне привласнення чужого авторства, видання чужого твору літератури, науки, мистецтва, винаходу за своє власне [9, с.1016].

Виходячи з вищевказаного, плагіат проявляється саме в присвоєнні авторства і може бути скоєний, щодо будь-якого об'єкта інтелектуальної власності. Тому, в свою чергу, може класифікуватися за критерієм поділу об'єктів прав інтелектуальної власності на види, наприклад: плагіат літературних творів, плагіат наукового відкриття, плагіат раціоналізаторської пропозиції тощо.

Слід зазначити, що якщо такі порушення, як контрафакція та піратство мають на меті, перш за все, отримання матеріальної вигоди, то головною метою плагіату є створення у свідомості споживача зв'язку між порушником та об'єктом інтелектуальної власності в той час, коли мета отримання матеріальної вигоди або є вторинною або зовсім відсутня.

На підставі проведеного аналізу зроблено такі висновки:

1) Контрафакція – є одним з видів фальсифікації і співвідноситься з цим поняттям, як частина і ціле.

2) Контрафакція та піратство – є порушеннями прав інтелектуальної власності, що, в першу чергу, мають на меті отримання матеріального прибутку. Однак, оскільки, ці поняття не є синонімами і суттєво розрізняються за своїм змістом, їх більш доцільно поділяти на окремі види порушень у сфері інтелектуальної за критерієм інституційності, в тому числі, з огляду на те, що поняття контрафакція все більше стосується й асоціюється з порушенням патентних прав, а піратство – з порушенням авторського права і суміжних прав.

3) Плагіат – це вид порушення прав інтелектуальної власності, що фактично розповсюджується на всі групи об'єктів права інтелектуальної власності (об'єкти патентного права, об'єкти авторського права і суміжних прав, нетрадиційні об'єкти інтелектуальної

власності). При цьому, головною, а часто і єдиною метою цього порушення є привласнення авторства шляхом створення у свідомості споживача зв'язку між порушником та об'єктом інтелектуальної власності.

4). Кожний із вищезазначених видів порушень прав інтелектуальної власності має свою класифікацію за різноманітними критеріями, в тому числі наведеними автором цієї статті.

Список літератури

1. Пахаренко-Андерсон А. Захист українських споживачів від контрафактної та піратської продукції / Інтелектуальна власність №5, 2007. – С.40-42.

2. ВОИС. http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2009/article_0054.html.

3. Доріс Лонг патриція Рей, Жаров В.О., Шевельова Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.» 2007. – 448 с.

4. Митний кодекс України / Бюлетень законодавства і юридичної практики України №12/2007.

5. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. — М.: Книжный мир, 2003. — 895 с.

6. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови / Київ, «Аконіт», 2000. у 4-х томах.

7. Нестеров А.В. Фальсификация и контрафакция: экспертный аспект / http://www.labrate.ru/articles/nesterov_article_2001_contrafactio.htm.

8. Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання. – ВОІВ. – Пер. з англ. Укратент, 2006. – С.332-333

9. ПОПУЛЯРНЫЙ энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. – 1583 с.: ил.